

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

De luce primo die facta, deque ipso primo die. disp. 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

alitis super ova, ex quibus pullos excludat, quasi Deus iam per intellectum & voluntatem in aquis, & ex aquis opera sequentia esset fabricaturus. Dixi autem redire in idem, siue nomine spiritus Domini intelligamus diuinam voluntatem, siue Spiritum sanctum, qui per voluntatem modo explicato super aqua ferretur. Quoniam qui hunc locum de Spiritu sancto interpretantur, non alia ratione id eipeculiariter tribuunt, quam quatenus opera illa à sola Dei bonitate emanarunt, qua merè gratis, ex creaturarum hominumque præcipue dilectione, ea omnia operatus est: bonitas autem ac dilectio Spiritui sancto peculiariter tribuitur, esto toti sanctissime Trinitati alioqui sit communis. In hoc sensu de Spiritu sancto in prola eius festi canit Ecclesiast: Tu super aquas foras eas, nomen tuum expandisti Domine. Idem habetur in benedictione fontium.

DISPVATIO VII.

De luce primo die facta, de qua ipso primo die.

Productio hoc mundo in tenebris, in eoque imperfecto statu, qui hucusq; disputationibus præcedentibus explicatus est; prima perfectio, quam merito Deus constituit addicere, fuit lux, qua illustraretur & manifestarentur opera ipsius incipientique dies illi supputati, in quibus eum successiuè producere, perficere, ac ornare, ob rationes disputatione redditas, decreuerat. Vnde Genes. 1. post verba explanata subiungitur: Dixitque Deus, fiat lux & facta est lux. Et vidit Deus lucem: quod esset bona, & diuisit lucem à tenebris, appellauitque lucem diem, & tenebras noctem, factumque est vesper & mane dies unus.

Ex dictis hactenus, præsertim disputatione secunda, satis constat, hæc lucem non fuisse lucem solis: quippe cum vt sacra Scriptura aperte sonat, firmamentum, in quo Deus posuit solem, lunam, & stellas, conditum fuerit secunda die: sol verò, & reliqua alia fuerint quarta die producta. Id ergo supponentes, reicicientesq; opiniones omnes, quæ contrarium affirmant, aut supponunt, circa hanc lucem sunt varie doctofum sententiæ. Præsertim verò aliis, quas D. Thomas q. 67. ar. 4. Magister in 2. d. 13. Diuus Bonauentura ibidem, & alij referunt duas tantum afferam, quæ videntur probabiliores.

Prima astitit, Deum die prima produxisse corpus quoddam lucidum de materia præexistente, hoc est, de aqua, corruptibile suapte natura, simileque columnæ illi igneæ, quæ filiis Israël de nocte per desertum prælacebat, longè tamen illa maius, ac dilucidius, vt integrum hemisphærium aquis vndique plenum vsque ad cælum Empyreum posset simul illuminare, atque adeo diem eò toto simul efficere. Eiusmodi verò corpus lucidum ministerio alicuius angeli motum fuisse ab oriente in occidentem, non secus ac columna illa ignis ab angelo per desertum ferebatur, durationeq; viginti quatuor horarum confecisse integrum circulum, vt modò sol illum cõficeret, atque ea ratione interuentu motus, quo corpus illud motum est, diuisisse Deum lucem à tenebris tribus illis diebus, antequam conditus esset sol, non secus ac interuentu motus solis nunc temporis eas diuidit, lucemque appellasse diem, & tenebras noctem. Quòd fit, vt diuisio lucis à tenebris, quæ tribus illis diebus facta est, non fuerit solum comparatione diuersorum hemisphæriorum, quatenus scilicet dum in vno hemisphærio erat lux, in altero erat tenebræ, sed etiam comparatione eiusdem hemisphærij & eiusque partis illius, quatenus corpus illud suo motu

A in quacumque parte eiusdem hemisphærij duodecim horis producebat lumen, efficiebatque in ea diem, & eisdem horis sua absentia efficiebat in ea tenebras ac noctem.

Multi impugnantes hanc sententiam, ab assertoribus illius petunt, quid quarta die, quando Deus solem produxit, factum fuerit de eiusmodi corpore lucido prima die producto. Quidam respondent, redactum fuisse in nihilum, tamquam deinceps superuacaneum. Est tamen improbabilis responsio: eò quòd, vt disputationibus præcedentibus dictum est, Deus nihil vnquam eorum, quæ semel produxit, redegerit in nihilum. Alij respondent, mansisse simul cum sole in eodem loco, in quo sol fuit conditus, simulque cum sole circumferri, & illuminare. Quæ responsio minùs sanè probabilis est, quam præcedens. Alij denique respondent corruptum; conuersumque fuisse in naturam corporis circumstantis tamquam deinceps non necessarium. Quatuor responsio hæc probabilitate non caret, contra eam tamen obiciunt aduersarij, quòd tam productio illius corporis prima die, quam corruptio eiusdem quarta die, fuissent miraculosa: nullum verò miraculum sit concedendum in prima rerum productione, vt pote tunc nequaquam necessarium. Etenim miracula sunt & ordinantur in fidei confirmationem: tunc autem non erant homines, qui miracula illa cernerent, eisque in fide confirmarentur.

Hoc tamen non cogit: terra namque non minùs miraculose discooperata & eleuata fuit super aquas tertia die, quam corpus illud fuerit productum prima die, & conuertum in corpus circumflans die quarta, imò magis, satisque erat decentia illa, ne mundus illis tribus diebus fuisset in tenebris, & vt esset lux, cuius interuentu tres illi dies supputarentur, vt Deus prima die produceret corpus illud lucidum, quòd die quarta in corpus circumflans conuerteret.

Ea namque, quæ decent, consonaque rationi sunt, posito eo ordine, quem Deus in condendo, exornando, & perficiendo hoc mundo per successionem seruari statuit, & quem re ipsa seruasse ex Scripturis sanctis est manifestum, admittenda omnino sunt, esto supra naturam sint. Idque præsertim est admittendum in prima rerum constitutione fabricaque totius huius vniuersi, quando natura nondum integrè erat condita, Deusque ipse solus operabatur immediate tamquam totius huius vniuersi, partiumque omnium eius molitor ac conditor.

Secunda opinio est, quam Burgensis in additionibus ad cap. 1. Genes, tangit, & quam tribuit Basilio in Hexameron homilia 2. in illa verba, & appellauit Deus lucem quidem diem. Vbi ait: Tunc verò stabat dies: cui cederet mox vicissim succedebat, non quidem secundam motionem solis, sed primogenia illa luce summo splendorem diffundente, seque rursus summo contrahente, idque pro mensura à Deo definita. Alij tamen aliter hæc verba Basilij intelligunt.

Quæquid autem Basilii senserit, secunda opinio est, Deum prima die produxisse, non quidem corpus lucidum, sed lucem immediate, eamque diffusisse à certa parte spatij vniformiter difformiter per integrum hemisphærium eo modo quo sol ipse, si tunc esset, vel quoduis aliud corpus lucidum eam diffunderet, efficeretque diem. Statim verò ac illam produxit, cepisse successiuè discurrere ab Oriente in Occidentem per integrum circulum, quem duratione viginti quatuor horarum conficeret, sed semper successiuè deserendo partes hemisphærij versus Orientem, & tantùdem de nouo occupando versus

Lux prima die producta non fuit lux solis.

Opinio non improbabilis circa lucem prima die productam.

Secunda opinio de luce prima die producta probabilior.

Occidentem, & inde versus punctum mediæ noctis quousque ad Orientem ingrederetur, eo modo quo sol peragendo intra durationem viginti quatuor horarum circulum integrum ab ortu in occasum, illam diffundit, diemque ac noctem in diuersis orbis partibus successiue efficit. Itaque hæc opinio solum differt à priori, quòd illa affirmat, Deum produxisse lucem interuentu corporis luminosi, causamque fuisse illorum trium dierum ac noctium in orbe mediante motu locali illius corporis ab exortu in occasum: hæc verò asserit, se solo immediatè produxisse illam lucem, verumtamen eodem modo illam successiue in diuersas partes orbis dierum ac noctium, non aliter, quàm si mediante corpore, quod ab Oriente in Occidentem circulariter moueretur, eam produxisset.

Hæc sententia mihi omnino placet. Primò, quia consonat magis Scripturæ sacræ: neque enim prima die dixit Deus, fiat luminare, sed dixit, lux, & facta est lux. Quando verò quarta die fecit luminaria, dixit: *Fiant luminaria in firmamento cæli, & diuidant diem ac noctem.* Et infra: *Fecit Deus duo luminaria magna, & stellas, & posuit eas in firmamento cæli, vt lucerent super terram, & præssent diem ac noctem, & diuiderent lucem ac tenebras.* Quia enim quarta die fecit luminaria à quibus immediatè lux procedebat, ipsismet luminariis tribuit diuideri diem ac noctem, & lucem ac tenebras: prima autem die sibi ipsi attribuit diuidere lucem à tenebris, eò quòd ab ipso met immediatè lux illa prodiret.

Secundò, quoniam data hac sententia, locum non habet difficultas illa, in quo loco fuerit luminare illud tribus illis diebus, priusquam sol produceretur. In primis namque, antequàm secunda die fieret firmamentum, constituendum esset in medio aquarum; & cum non esset de natura aquæ, eò quòd aquæ non conueniat lucere, sanè sine nouo miraculo non potuisset ibi conseruari. Deinde petam, vel erat in spatio, quod est infra concauum lunæ, vel supra, vbi modò est sol, vel in alio aliquo loco supra concauum lunæ. Ab aduersariis dari solet secundum, siue autem secundum, siue tertium detur, sequitur, quando secunda die productum fuit firmamentum, relictum fuisse foramen in orbibus cælestibus suapte natura incorruptibilibus, in quo corpus illud corruptibile esset, ac deficeretur, vsque ad quartam diem, in qua productus fuit sol, quod sanè durum admodum est, vt concedatur. Primum etiam non videtur posse dari: quoniam lux producta prima die in integrum hemisphærium videtur illuminasse à superficie terræ vsque ad concauum cæli empyrei, conuexumve superficiæ aquæ, Scripturæque dum ait, *tenebræ erant super faciem abyssi,* subiungitque, *dixit Deus, fiat lux, & facta est lux,* satis innuit, facie abyssi, hoc est, superficiem conuexam aquarum, fuisse ea luce illuminatam, nec ea de re credo quemquam dubitare: corpus autem illud ex loco tam distanti à concauo cæli empyrei non potuit illuminare integrum hemisphærium vsque ad conuexum aquæ, præsertim prima die, interim dum non erat firmamentum, sed interstitium totum à terra ad cælum empyreum aquis erat repletum. Aqua namque longè difficilius penetratur à radiis lucis, quàm aër, ignis, & cælum, propter horum corporum maiorem perspicuitatem, minoremque densitatem: vnde videmus, dum cælum est nubibus aut nebulis obductum, radios solis nõ penetrare vsque ad terram, cum tamen non magnum sit spatium, quod nubes aut nebula occupant si cum reliquo spatio, quod

à nubibus interponitur vsque ad solem, aut etiam vsque ad cælum empyreum cõferatur. Quare proculdubio, esto corpus illud tantæ magnitudinis esset ac virtutis ad illuminandum, quanta est sol, radij, luxque illius, peruenire non potuissent ad conuexum aquarum, concauumve cæli empyrei. Atque hinc sanè validissimum sumitur argumentum, quòd tribus illis diebus non effecerit Deus lucem illam interuentu corporis luminosi, quòd produxerit, sed per seipsum immediatè. Neque enim ante productionem firmamenti corpus illud, vbi cumque collocaretur, illuminare potuit interstitium totum à superficie terræ vsque ad cælum empyreum, vt in eo primam diem efficeret, sed solus Deus fuit, qui immediatè per seipsum vniiformiter diffundit illuminauit magnitudinem tãtam aquarum, eodemque modo effecit in illis diem, quo postea, condito firmamento, diem sol efficit per totum illud spatium.

Ad huiusce tamen rei pleniorẽ explicationem, atque vt simul verba illa intelligantur: *Factum est vespere & mane dies vnus,* examinandum est sequens dubium, siue Deus prima die produxerit corpus lucidum, quodcumque illud fuerit, siue per seipsum immediatè lucem effuderit eo modo, quo à corpore lucido deriuaretur, à quonam puncto caperet lux illa diffundi, à punctõne Orientis, quasi inde creperit eleuari versus occasum, an ab aliquo alio puncto: Caietanus & plerique alij affirmant, incepisse à puncto Orientis, Beda à meridie, alij aliter loquuntur.

Vt in hac controuersia dicam quod sentio, prius notari, in quocumque puncto cæli sit sol, aut quoduis aliud corpus lucidum, quod sup motu, ac luce diem ac noctem vicissim efficiat (idem dicendum est de luce, quam Deus modo simili immediatè effuderit) simul esse meridiem, mediam noctem, ortum, occasum, & omnes alias partes, seu horas diei ac noctis, comparatione tamen diuersorum. Quod in hinc modum ostendo. Sit sol in quocumque puncto volueris. Tunc est meridies illis, supra quorum caput est, itemque illis omnibus, qui degunt sub eodem meridiano, hoc est, sub linea ducta à polo in polum intersecante solem per centrum eius. Illis verò, qui ab his distant per dimidium circuli ab Oriente in Occidentem, quales sunt eorum Antipodes, est media nox. Illis autem qui distant per quartam partem circuli versus Occidentem, oritur tunc sol. Et illis qui distant per quartam partem circuli versus Orientem, occidit. Quòd si has quatuor partes circuli interfecet in punctis intermediis, inuenies, illis, qui degunt in puncto medio primæ quartæ, que est versus Occidentem, esse nonam horam ante meridiem: illis, qui degunt in puncto medio secundæ partis, que vltimè sequitur, esse horam tertiam ante lucem matutinam: illis, qui habitant in puncto medio tertie partis, que vltimè sequitur, esse nonam horam ante mediam noctem: & illis, qui degunt in puncto medio vltimæ quartæ, que reliqua est, esse tertiam horam pomeridianam. Quòd si singulas octauas circuli, que ex duabus præcedentibus diuisionibus integri circuli solis resulant, subdividas in tres partes æquales, erunt viginti quatuor partes circuli respondentes viginti quatuor horis, ex quibus dies integer naturalis constat. Quare existente tunc sole in illo eodem puncto, incipiendoque numerare à puncto in quo est sol, illis, qui degunt sub initio eius secundæ partis ex his viginti quatuor, que est versus Orientem, erit prima hora pomeridiana: quia tunc distabit sol ab eorum meridiano versus Occidentem per vnam vigesimam quartam

quartam partem circuli: illis, qui degunt sub initio tertiae partis versus Orientem, erit secunda hora pomeridiana: atque ita eodem ordine percurrendo omnes viginti quatuor partes circuli, inuenies, existente sole in illo eodem puncto, esse in diuersis partibus orbis omnes horas diei ac noctis simul. Eodemque modo, subdiuidendo vnamquamque illarum viginti quatuor partium in quartas, aut octauas, vel alias minores partes, reperies, esse simul comparatione diuersarum partium terrae, omnes quadrantes, semiquadrantes, & quaecumque alias minores partes cuiusque horae diei ac noctis. Loquimur autem in hac supputatione, quando sol est in aequinoctio, aut reliquo anni tempore comparatione eorum, qui habent sphaeram rectam, hoc est, qui degunt sub aequinoctiali, quorum Orizon intersecat omnes spiras, quas sol quotidie ab Oriente in Occidentem conficit, ad angulos rectos, atque adeo in duas partes aequales, quibus proinde dies ac noctes semper sunt aequales. Reliquis namque, quorum orizon non omnes spiras solis intersecat in duas partes aequales, interdum oritur & occidit sol, quando plus distant ab eis, quam per quartam partem circuli, quem sol tunc conficit, ut tempore veris: interdum vero quando minus distant quam per quartam partem integri circuli, ut tempore hyemis, quando dies illis decrefcunt.

Ex his iam colligo, vanam esse quaestionem, in quonam puncto produxerit Deus corpus lucidum, aut à quo puncto Deus immediatè lucem cepit diffundere, vtrum videlicet à puncto Orientis, vel meridiei, vel ab aliquo alio, nisi determinetur peculiaris aliqua regio ac dicatur, respectu huius regionis, puta Palaestina, aut alicuius alterius determinatae, in quonam puncto produxit Deus prima die corpus lucidum, aut à quo puncto cepit ipse immediatè diffundere lucem diei illius vtrum à puncto Orientis, an à puncto meridiei, an vero ab aliquo alio. Et enim, ut ostensum est, si regio indefinitè sumatur, in quocumque puncto circuli, aut spatij ab Oriente in Occidentem Deus produxerit primò corpus luminosum, aut à quocumque puncto ipse primò cepit lumen communicare diei, esset simul mane, meridies, tempus vespertinum, media nox: quod idem patet dicendum de reliquis partibus diei ac noctis, comparatione diuersorum.

Dies, de quibus Genes. 1. comparatione Palaestinae videntur comparari.

Quia ergo Moyses cum Iudaeis loquebatur, quos Deus in terram Palaestinae perducebat, Deusque ipse in huius vniuersitatis fabrica peculiarem rationem eius regionis videret habuisse: si quidem eam elegit, non solum ut esset tot Patriarcharum, Prophetarumque sedes, & Ecclesiae, Synagogae domicilium, sed etiam ut in ea Verbum diuinum carnem assumeret, ut nasceretur, inter homines versaretur, occideretur, resurgeret, atque ut inde ad caelos ascenderet, demumque ut Spiritus sanctus super Apostolos descenderet, & tot miracula patrarentur: Moyses hoc in loco, diuino afflatus instinctu, comparatione Palaestinae videret locutus, aut certe cõparatione paradisi terrestris, quo in loco homines primò debent habitare.

Primus sensus illorum verborum factum est vespere & mane dies vnus.

His constitutis duo mihi occurrunt sensus illorum verborum: factum est vespere & mane dies vnus. Primus est, quòd produxerit Deus primò ita lucem, ut comparatione Palaestinae esset tunc meridies inciperetque proinde vespere, compleretque integer dies naturalis finito mane sequenti, regredientequè luce ad punctum meridiei, vnde diffundi cepit, eaque de causa voluerit Moyses diem à vespere supputare, dixeritque, factum est vespere & mane dies vnus, id est primus.

A Hic tamen sensus mihi non probatur. Primò quia iuxta eum, concedendum esset, Deum ante primum diem, atque adeo ante omnem diem creasse caelum, & terram, quod sanè pugnare videtur, tum cù verbis illis Genes. 2. *Iste sunt generationes caeli & terrae, in die quo fecit Dominus caelum & terram*: tum etiam cum illis Exodi 20. *Sex diebus fecit Dominus caelum, & terram, mare, & omnia quae in eis sunt*. Quod autem iuxta eum sensum sequatur caelum & terram creatam esse ante primum diem, atque adeo ante omnem diem, probatur quia iuxta eum, prima dies cepit à luce meridiana, & finita est in regressu ad lucem meridianam, quando finitum fuit mane sequens: ante omnem autem lucem praecesserunt tenebrae super faciem abyssi, quando caelum, terra & aquae erant iam creata.

Reiicitur

B D. Bonauentura in 2. dist. 1. artic. 2. qu. 2. Gabriel eadem dist. quaest. 2. & quidam alij videntur concedere, caelum & terram fuisse creata ante omnem diem. Responderèque possent, moram illam tenebrarum, in qua caelum & terra lucis productionem, initiumque primi diei antecesserunt, fuisse breuissimam, eaque de causa annumeratam fuisse cum primo die, eò quòd parum pro nihilo reputetur. Sed sanè ea responsio violenta ac peregrina videtur, neque in ea animus acquiescit.

Secundò, idem sensus mihi non placet, quia non congruit cum modo, quo Hebraei dies supputabant. Neque enim à meridie, aut ab aliquo alio puncto supputabant dies, quam à solis occasu, principiove noctis, nec modus ille supputandi dies aliunde habuit originem, quam ex hoc loco & principio ac fine dierum creationis rerum, vnde etiam septimanam acceperunt, septimumque sabbathi diem, quem ad memoriam sempiternam quietis, cellationisve diuinae ab opere creationis colebant: exordiebatur autem à principio noctis, perinde ac ceteri dies, ut ex illo Leuit. cap. 23. constat: *A vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbata vestra*. Id quod plane erat traditio inter Hebraeos, à qua non est recedendum, praesertim cum ante Christi aduentum viguerit semper, quando Synagoga erat vera Ecclesia.

Secundus ergo sensus, qui mihi omnino placet, & quem inter alios probat hoc loco Abulensis, est, quòd produxerit Deus lucem primi diei post duodecim horas à creatione mundi, & produxerit eam in puncto Orientis comparatione Palaestinae, ita ut in puncto creationis illius inciperet esse mane in Palaestina, ac si tunc ei oriretur sol, eaque ratione primus dies naturalis in Palaestina fuerit viginti quatuor horarum, duodecim tenebrarum, seu noctis, à puncto creationis mundi, vsque ad productionem lucis, & aliarum duodecim diei artificialis à puncto creationis illius vsque ad occasum eiusdem lucis, comparatione Palaestinae. Iuxta hunc ergo sensum, nomine, *vespere*, in prima die intellexit Moyses tempus illud tenebrarum seu noctis, eò quòd nox à vespere seu occasu solis soleat incipere (licet nox illa non ita inciperet) & terminetur mane, seu ortu solis: nomine vero, *manè*, intellexit diem artificialem ab ortu directorum radiorum lucis, vsque ad occasum, propterea quòd dies artificialis incipiat à mane ortuue solis, & terminetur vespere seu occasu solis.

Secundus sensus probatur.

E Iuxta hunc secundum sensum, quem germanum esse Scripturae arbitramur, verum est, Deum prima die creasse caelum & terram, ut Scriptura aperte sonat. Creauit namque caelum, terram, & aquas in instanti initiatio duodecim horarum noctis, seu tenebrarum, quae lucem antecesserunt fueruntque prima pars primi diei naturalis. Ex eodem sensu est manifestum.

Creauit Deus caelum & terram in puncto instanti initio primae diei.

festum, cur in enumerando primo die, & cæteris diebus sequentibus, exordium sumplerit Moyses à vespere, dicens: factum est vespere & manè dies vnus, id est, primus: factum est vespere & manè dies secundus, &c. Quia enim tempus noctis seu tenebrarum cessit tempus lucis, fuitque prior pars primi diei, supputationem dierum inchoauit à vespere seu nocte. Consentit cum his omnibus mos Hebræorum, quo ab occasu solis supputabant dies.

Obiectio. Obiicit aliquis, saltem ante productionem lucis non fuit tempus in hoc mundo: ergo nec fuit pars, quæ integraret diem naturalem: quâdoquidem dies tempus quoddam est, atque adeo id, quod diem integrare debet, tempus quoddam esse debet: non ergo potuit dies primus naturalis coalescere & integrari ex imaginaria illa duratione tenebrarum, quæ lucem antecessit. Primum antecedens probat, quoniam tempus est duratio motus: licet autem continua illa, ac successiua productio luminis in alia atque alia parte circumferentiæ mundi ab Oriente in Occidentem esset motus, ac proinde duratio illius esset tempus: ante productionem tamen lucis nullus fuit motus, eò quod creatio cæli, terræ, & aquarum fuerit instantanea: & licet conseruatio rerum permanentium dureret per tempus: est tamen tota simul, ac proinde non est motus: nec tria illa corpora, quæ primò fuerunt creata, videntur mora ante productionem lucis: cum ergo tunc nullus fuerit motus, nec etiam fuit tempus, quod sine motu esse nequit.

Solutio Diui Thomæ. D. Thomas quæst. 66. art. 4. ad tertium recurrere videtur ad motum ac tempus discretum cogitationum Angelorum, quarum vna esset post aliam. Posset etiam quis dicere, aquas fuisse tunc agitas, agitationemque illam localem aquarum fuisse tempus. Hugo lib. 1. de Sacramentis part. 1. c. 9. D. Bonauentura in 2. dist. 1. 2. artic. 2. quæst. 2. & Gabriel eadem dist. quæst. 2. dicunt, fuisse tunc tempus secundum mobilitatem materia.

Germana solutio. Dicendum tamen est, cum non solum motus, verum etiam quies tempore mensuretur, tantæque sit quietis duratio, quanta esset duratio motus, cuius est priuatio, vt 4. Physicorum, & supra qu. 10. artic. 5. ostendimus: consequens profecto est, vt statim ac corpora mobilia esse cæperunt in rerum natura, cæperit etiam esse tempus, vel verum, si fuit motus aliquis corporum, vel imaginarium, nõ quocumque modo, sed habens fundamentum in re, hoc est, quod tunc esset, si esset is motus, cuius datur actu priuatio, quæ tanta est quoad durationem, quantum quoad durationem esset motus ipse, cuius est priuatio. Atque hoc est quod videtur voluisse affirmare Hugo, D. Bonauentura, & Gabriel. Dies ergo primus integratus fuit ex tempore vero, & imaginario, habente, modo explicato, fundamentum in re. Atque de eiusmodi tempore intelligendum est illud Concilij Lateranensis cap. Firmiter, de summa Trinitate & fide Catholica: *Deus simul in principio temporis vramque de nihilo condidit creaturam, spirituales & corporales, Angelicam & mundanam.*

DISPUTATIO VIII.

Nonnulla scitu non indigna colliguntur.

Dies primus comparatione Palæstinae fuit 24. horarum, non ita respectu aliarum regionum. EX dictis disputatione præcedente colligo, quamuis dies primus comparatione Palæstinae fuerit viginti quatuor horarum: comparatione tamen aliarum regionum necessario plus, vel minus durasse. Etenim comparatione eorum, qui à Palæstina distabant

versus Occidentem per vnam viginti quatuor partem circuli, lux, quæ producta fuit prima die, oriri cæpit vna hora post illius productionem, ac proinde habuerunt tredecim horas tenebrarum à puncto creationis mundi vsque ad instans, in quo lux illa cæpit illi oriri, atque adeo vsque ad instans, in quo incæpit esse manè: quare cum ab ortu illius lucis vsque ad occasum effluerint duodecim horæ, fit, vt dies ille, à principio tenebrarum vsque ad occasum illius lucis fuerit apud eam regionem viginti quinque horarum.

Hac eadem ratione iis, qui à Palæstina distabant per plures partes circuli versus Occidentem vsque ad duodecim viginti quatuor partes circuli, hoc est, vsque ad Antipodas Palæstinorum, fuit dies ille, eò plurium horarum, quam viginti quatuor, quod per plures partes à Palæstina distabant, adeo vt Antipodis Palæstinorum fuerit triginta sex horarum, viginti quatuor tenebrarum, & duodecim lucis.

Illis verò, qui à Palæstina versus Occidentem distabant per tredecim viginti quatuor partes circuli, atque adeo versus Orientem per vndeceim tantum partes, vtique quando primò producta fuit lux, atque adeo quando in Palæstina cæpit esse manè, erat illis in occasu, ita vt illius lucis, quousque occumberet, solum habuerint vnam horam, quare si ab occasu solis cæperunt computare suos dies, primus ille dies fuit illis tredecim solum horarum: duodecim quidem tenebrarum ac noctis, & vnus dumtaxat lucis ac diei artificialis. Iis verò qui à Palæstina versus occasum distabant per quatuordecim viginti quatuor partes circuli, & versus Orientem per decem, dies primus fuit quatuordecim tantum horarum, duodecim quidem tenebrarum ac noctis, & duarum tantum diei. Et ita consequenter, quò minus aliqui distabant à Palæstina versus Orientem, & plus versus Occidentem, eò maior fuit illis dies primus, singulis tamen vni minor, quam viginti quatuor horarum. Et aduerte illos, qui à Palæstina distabant versus Orientem plusquam per sex viginti quatuor partes circuli, solum habuisse illius diei declinationem lucis à meridie, atque adeo solum habuisse vespere illius diei, maiorem tamen partem illius, quò minus, & minorem quò plus à Palæstina regione distabant. Illos, qui minori distabant intervallo versus Orientem à Palæstina quam per sex viginti quatuor partes circuli, habuisse totam vespere, & aliquid mane illius diei, eò plus, quò minus distabant, atque adeo eò longiorem habuisse diem primum infra spatium viginti quatuor horarum, quò minorem habebant à Palæstina distantiam. Denique illos, qui adæquate distabant versus Orientem à Palæstina, per sex viginti quatuor partes circuli, hoc est, per quartam partem circuli habuisse integram vespere illius diei, & nihil de mane. Quando enim primò lux illa producta fuit, oriturque cæpit Palæstina, erat in illorum meridiano, & continuo declinare cæpit versus occasum.

Si rem iusta expendas trutinam, primusque dies, in quo mundus fuit conditus (qui fuit dies Dominicus, initiumque septimanæ) comparatione cuiusque regionis computetur à puncto creationis mundi, vsque ad occasum eius lucis, quæ primò tali regionem orta est, inuenies quæ sequuntur.

Primum est, Palæstinae dumtaxat fuisse diem illum viginti quatuor horarum, duodecim tenebrarum ac noctis, & totidem lucis. Iis verò, qui à Palæstina versus Occidentem distabant per dimidium circuli, fuisse maiore ac maiorem vsque ad triginta sex horas, prout plus à Palæstina remoti erant, eorum tamen illud